

Tavoitteena ”yhdessä tekeminen yhteisten asiakkaiden hyväksi” – työpajojen, etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyön kehittämisestä

Kyselytulosten yhteenveto, Reetta Pietikäinen / 01 2019

Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) toteutti elokuussa 2018 työpajojen ja etsivän nuorisotyön toimijoille suunnatun kyselyn Ohjaamojen kanssa tehdystä yhteistyöstä, sen onnistumisista ja kehittämistarpeista. Tämän kyselyn on tarkoitus toimia alkukartoituksena, jonka perusteella toteutetaan laajempi tarkennettu kysely alkuvuodesta 2019. Tarkennetun kyselyn kysymykset laaditaan yhdessä Ohjaamo-toimijoiden kanssa.

Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 139: työpajatoimijoilta 83 ja etsivän nuorisotyön toimijoilta 56. Työpajakenttä edustavista vastaajista valmennustehtävissä työskentelee 54 %, johtotehtävissä 27 % ja kehittämis- ja suunnittelutehtävissä 13 %. Työpajakentän vastauksia saatiin muista maakunnista paitsi Kainuusta ja Keski-Pohjanmaalta, eniten Uudenmaan (13 %), Pirkanmaan (13 %), Pohjois-Savon (9 %) ja Lapin (9 %) maakunnista.

Etsivää työtä edustavista vastaajista etsivänä nuorisotyöntekijänä työskentelee 82 % ja etsivän työn esimies-tehtävissä 5 %. Etsivän työn vastauksia saatiin eniten Uudenmaan (18 %), Pohjois-Pohjanmaan (15 %), Kanta-Hämeen (9 %) ja Pirkanmaan (9 %) maakunnista. Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Päijät-Hämeen ja Satakunnan maakunnista vastauksia ei puolestaan saatu.

Kyselyvastaukset tuovat esille suuren kirjon niin konkreettisia yhteistyömuotoja ja hyviä käytäntöjä kuin yhteistyön koettuja haasteita ja kehittämistarpeita. Yhteistyökäytäntöihin liittyvät eroavaisuudet kytkeytyvät todennäköisesti sekä kuntien kokoihin ja Ohjaamojen moninaisiin toimintamalleihin, että muihin eroihin paikallisissa palvelujärjestelmissä ja yhteistyöperinteissä. Yhteistä kuitenkin on, että niin työpajatoimijat kuin etsivät kokevat tarvetta kehittää yhteistyötä Ohjaamojen kanssa, ja tälle näyttää myös löytyvän hyvä tahtotila.

Toteutettu yhteistyö: tiedotuksesta yhteisiin asiakasprosesseihin

Kyselyyn vastanneista työpajatoimijoista 86 % (N=51¹, kysymykseen vastanneet) ja 91 % (N=32) etsivän työn toimijoista kertoo tekevänsä yhteistyötä Ohjaamon kanssa. Vastausten perusteella toteutetun yhteistyön muodot ja intensiteetti vaihtelevat tiedottamisesta, verkostoyhteistyöstä ja asiakasohjauksesta samoissa tiloissa toimimiseen ja palvelujen yhteiseen kehittämiseen. Työpajatoimijat toivat esille, että Ohjaamosta ohjataan nuoria työpajoille, ja Ohjaamoa hyödynnetään etenkin nuorten jatkopolkujen rakentamisessa työpajalta eteenpäin siirryttäessä. Moni etsivä puolestaan kuvasi, että he asioivat Ohjaamossa nuoren tukena tai päivystävät sovitusti tiettyinä aikoina Ohjaamossa. Toteutettu yhteistyö on käytännössä varsin moninaista ja se rakentaa ja tukee yhteisiä asiakasprosesseja:

Etsivä nuorisotyö on ”sisäänheittokanava” Ohjaamoon, eli ohjaamme ja asioimme siellä yhdessä nuorten kanssa. (etsivä työ)

Yhteisiä hankkeita, polutusyhteistyötä molemmin puolin, yhteisiä työryhmiä. (työpajatoimija)

Ohjaamo ostaa nuorten pajaltamme viikoittaisen siivouspalvelun. Käymme nuorten kanssa ajoittain Ohjaamossa tutustumassa ja tiedotamme pajalla Ohjaamon tapahtumista. Ohjaamolla olemme läsnä so-

¹ Kyselyssä ei ollut pakollisia kysymyksiä. Vastaajamäärät vaihtelevat kunkin kysymyksen kohdalla.

vitusti kertomassa pajamme toiminnasta ja tiedotamme avoimista pajamme työkokeilu- ja kuntouttavan työtoiminnan paikoista Ohjaamon infoseinällä. Ohjaamon työntekijät ja harjoittelijat käyvät pajallemme tutustumassa. (työpajatoimija)

Etsivä työ on osa Ohjaamoa. Etsivät tuovat asiakkaita Ohjaamoon eri yhteistyötahojen luokse. Ammatinvalinnanohjaus, työvoimaneuvojan ja terveydenhoitajan palveluihin on ohjattu asiakkaita useimmiten. Koulupudokkaita on ohjattu myös erilaisiin rekrytointi- ja koulutustapahtumiin. (etsivä työ)

Sekä työpajatoimijat että etsivät nuorisotyöntekijät katsovat, että Ohjaamo on parantanut etenkin TE-palveluiden tavoitettavuutta. Myös sosiaalitoimen kanssa toteutetun asioinnin koetaan nopeutuneen. Lisäksi Ohjaamon nähdään tuoneen omiin palveluihin uusia asiakkaita ja tarjonneen hyödyllisiä verkostokontakteja. Ohjaamo-yhteistyön myötä muiden palveluiden kynnysten koetaan madaltuneen, ja tämä on vauhdittanut nuorten tilanteiden edistämistä:

Hienoa, että kaupungissa on Ohjaamo! Se on nopeuttanut nuorten asioiden eteenpäin saamista :) (työpajatoimija)

Nuoret ovat tulleet helpommin asiantuntijoiden juttusille, kun voi tulla asioimaan jonnekin muualle, kuin viralliseen virastotaloon. Nuorten tilanteisiin saa nopeasti apua, kun toimitaan saman katon alla ja on suoria puhelinnumeroita asiantuntijoille. (etsivä työ)

Puuttuvan yhteistyön taustalla: pitkät etäisyydet ja toiminnan päällekkäisyydet

Kyselyyn vastanneista työpajatoimijoista 20 % (N=16) kertoo, ettei organisaation toiminta-alueella ole Ohjaamoa, ja 14 % (N=8) vastanneista ilmoittaa, ettei tee yhteistyötä Ohjaamon kanssa. Etsivän työn toimijoista 34 % (N=19) kertoo, ettei alueelta löydy Ohjaamoa, ja 9 % (N=3) vastanneista ilmoittaa, ettei tee Ohjaamon kanssa yhteistyötä. Jos yhteistyötä Ohjaamon kanssa ei ole tehty, keskeisimmät syyt liittyvät joko siihen, ettei alueella ole Ohjaamoa, pitkiin etäisyyksiin tai koettuihin päällekkäisyyksiin toiminnassa:

Yhteistyö on osoittautunut hieman haastavaksi, koska lähin Ohjaamo on 50 km päässä, ja sinne ohjautuvat luultavasti enemmän paikalliset nuoret. Toisin sanoen Ohjaamolla ei ole "meidän" asiakkaitamme, joiden tiimoilta yhteistyötä tehdä. Meidän paikalliset nuoret taas ohjautuvat työpajoille omien etesiviemme ja muiden paikallisten toimijoiden kautta. (työpajatoimija)

Meillä on omat yhteistyökumppanit, mm. toiset X-kunnan etsivän nuorisotyön ohjaajat, sosiaaliohjaajat ja TE-virkailijat, joiden kanssa teemme yhteistyötä. Välimatka on pitkä Ohjaamoon, ja nopeammin saamme asiakkaan asiat etenemään jalkautumalla mukaan virastoihin ja nuoren tarvitsemiin palveluihin. (etsivä työ)

Palveluilla omat kohderyhmät ja tehtävät – nuorten asioita edistettävä yhteistyössä

Vastaajat tuovat esille, että Ohjaamoilla, työpajoilla ja etsivällä nuorisotyöllä on omat tehtävänsä, mutta niiden tulee toimia keskenään tiiviissä yhteistyössä. Palvelujen kohderyhmien ja asiakkaiden tavoitteiden nähdään myös painottuvan eri tavoin: Ohjaamojen keskeisenä kohderyhmänä pidetään nuoria, joiden tavoite on työllistyminen ja koulutukseen sijoittuminen, ja työpajojen ja etsivän työn kohderyhmien tavoitteiden katsotaan puolestaan olevan tätä moninaisempia ja liittyvän usein arjenhallintaan:

Ohjaamo ohjaa erityisesti nuoria, jotka haluavat ja ovat valmiita vastaanottamaan ohjausta erityisesti työllistymiseen ja koulutukseen liittyvissä asioissa. Etsivä työ etsii ja pyrkii työskentelemään erityisesti niiden nuorten kanssa, joiden haasteet ovat moninaisempia, ja jotka tarvitsevat syystä tai toisesta erityistä tukea pystyäkseen käyttämään palveluita. Työllistymiseen ja koulutukseen liittyvät asiat eivät välttämättä ole ensisijaisia. (etsivä työ)

Myös nuorten palvelutarpeiden katsotaan eroavan toisistaan. Ohjaamojen kohderyhmän nuorten nähdään pääsevän eteenpäin verraten kevyellä ja lyhytkestoisella tuella ja ohjauksella, kun taas etsivän työn nuorten katsotaan tarvitsevan pitkäaikaista ja kokonaisvaltaista, rinnalla kulkevaa tukea. Työpajojen valmentautujien koetaan puolestaan hyötyvän päivittäisestä valmennuksesta ja työtoiminnasta. Näihin tarpeisiin palveluissa

vastataan niiden omien vahvuuksien kautta: etsivän nuorisotyön keskeisenä erityisyytenä nähdään jalkautuminen ja haasteellisessa asemassa olevien nuorten tavoittaminen, ja työpajatoiminnan ominaispiirteinä pidetään yhteisöllisyyttä ja aitojen työtehtävien tekemistä. Ohjaamojen katsotaan tarjoavan tukea ja neuvontaa yhdeltä luukulta, laaja-alaista palveluohjausta sekä etenkin nuorille räätälöityjä työllisyyspalveluita. Kaikille toimijoille Ohjaamoissa, etsivässä työssä ja työpajoilla yhteisenä pidetään ohjaustyötä ja nuoren tukemista hänen omissa tavoitteissaan.

Työnjaon ja roolien selkiyttäminen

Erityisesti etsivän nuorisotyön näkökulmasta olennaisin Ohjaamo-yhteistyön kehittämistarve liittyy työnjaon ja roolien selkiyttämiseen, varsinkin toimittaessa osana Ohjaamo-rakennetta esimerkiksi päivystysten kautta. Etsivän työn keskeisenä tehtävänä suhteessa Ohjaamoihin pidetään nuorten ohjaamista Ohjaamoon ja nuorten tukemista siellä asioinnissa. Toiset etsivät pitävät hyvänä käytäntönä Ohjaamossa päivystämistä, mutta joidenkin mielestä tämä haittaa työn liikkuvaa ja jalkautuvaa luonnetta. Nämä näkemyserot liittyvät varmasti sekä etsivän työn resursseihin ja sitä kautta toiminnan priorisointitarpeisiin, että paikkakunnan kokoon ja sen muun palveluverkoston toimivuuteen. Moni katsoi, että etsivän työn tulee nykyistä selvemmin vain olla osa Ohjaamojen verkostoja ja toimia niiden yhteistyökumppanina – ei toteuttaa tai paikata Ohjaamojen palveluja, kuten nyt on paikoin etenkin pienillä paikkakunnilla koettu:

Näkisin tärkeänä, että nuorta kuunnellen tehtäisiin työntekijöiden kesken työnjako, jonka tulisi olla äärimmäisen selkeä. (etsivä työ)

Ohjaamossa tulisi olla omat työntekijät, ja kehitettävä sitten yhteistyötä etsivien kanssa enemmän. Eikä niin, että etsivät tekevät Ohjaamon tehtäviä. (etsivä työ)

Isoimmilla paikkakunnilla varsinkin palvelut tukevat toisiaan, mutta pienillä paikkakunnilla tuntuu menevän joko vastakkainasetteluksi tai etsivän työn rahoituksella halutaan pyörittää Ohjaamoa. (etsivä työ)

Myös työpajatoimijat toivat esille, että päällekkäisyyksiä Ohjaamojen toiminnan kanssa löytyy, ja työnjako on paikoin jäsentymätöntä. Työpajatoimijoiden mukaan päällekkäisyyksiä liittyy Ohjaamojen rooliin palveluntuottajana, ja tämä kaipaa työpajatoimijoiden näkökulmasta yhteistä tarkennusta. Moni vastaaja katsoo, että Ohjaamojen tehtävä on nuorten ohjaus ja palveluihin ohjaaminen, ei niinkään palveluiden tuottaminen:

Roolijako on epäselvä, eli joskus tehdään päällekkäistä työtä: Ohjaamalla tehdään esim. asiakasohjausta / asiakastyötä, joka voisi kuulua jollekin muulle taholle – meillä on käsitys, että Ohjaamo ohjaa asiakkaan palveluun, ei itse suorita tätä palvelua? (työpajatoimija)

Tukea tarvitsevien nuorten palvelut? Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistaminen

Eri palveluiden omista kohderyhmistä ja tehtävistä huolimatta sekä työpajatoimijat että etsivät ovat huolissaan, tavoittavatko ja palvelevatko Ohjaamot riittävästi haasteellisessa elämäntilanteessa olevia nuoria, vai jäävätkö he Ohjaamo-palvelujen ulkopuolelle. Vastaajien mukaan Ohjaamojen tulisi tarjota palveluja nykyistä enemmän myös runsaasti ohjausta ja tukea tarvitsevalle asiakaskunnalle, ei vain työmarkkinoille tai koulutukseen suuntaaville. Vastaajat katsovat Ohjaamojen profiloituvan nyt liian vahvasti nuoriin erikoistuneeksi TE-toimistoksi. Ohjaamojen palveluiden tulisi heidän mielestään olla monialaisempia ja palveluverkoston tämänhetkistä laajempi. Ohjaamoiden nivoutuminen entistä tiukemmin osaksi TE-palveluita nähdään myös tuottaneen ristiriitoja suhteessa nuorisotyölliseen työskentelytapaan:

Vuodenvaihteen muutos Ohjaamon rakenteessa, jossa Ohjaamosta tuli "nuorten työkkäri" ja Ohjaamokäynneistä tuli osalle nuorista velvoittavia, sotii täysin Ohjaamon periaatteita vastaan, joka on tuonut omat haasteensa. (työpajatoimija)

Työpajatoimijat ja etsivät katsovat, että sosiaalipalveluilla tulisi olla vahvempi rooli Ohjaamoissa. Myös terveyspalvelut, etenkin mielenterveyspalvelut olisi hyvä saada Ohjaamoihin paremmin mukaan, jotta asiakkaiden kokonaisvaltaisiin tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan. Osan yhteistyötahoista katsotaan päivystävän Ohjaamoissa puolestaan niin harvoin, että nuorten on haasteellista kiinnittyä näihin palveluihin:

Yhteistyötahoja olisi hyvä olla Ohjaamossa enemmän. Mm. sosiaaliohjausta ei ole Ohjaamossa ollenkaan saatavilla. Osa päivystäjistä on vain kerran kuukaudessa, mikä puolestaan ruuhkauttaa päivystäjän. Lisäksi ajalle on vaikea mennä, koska aikoja on niin harvoin saatavilla. (etsivä työ)

Ne Ohjaamot, jotka rakentuvat laajalle monialaisuudelle, saavatkin vastaajilta kiitosta:

X-kunnan Ohjaamo-toiminta on sijoitettu vahvasti peruspalveluihin. Ohjaamossa toteutetaan lääkärin, terveydenhoitajan, sosiaalityöntekijän sekä päihdetyöntekijän viikoittaista vastaanottoa. Lisäksi Ohjaamo-asiantuntijat: opo, ammatinvalintapsykologi sekä TE-toimiston edustaja vastaanottavat samoissa tiloissa, joka nopeuttaa työpajanuorten asioiden hoitoa. (työpajatoimija)

Tarve lisätä työpajoille ohjautumista

Työpajatoiminnan näkökulmasta Ohjaamo-yhteistyön tärkein kehittämistarve kohdentuu selkeästi nuorten työpajoille ohjautumiseen. Moni vastaaja tuo esille, että nuoria voisi ohjautua Ohjaamoista työpajoille nykyistä paljon enemmän, ja että ohjautuminen on hyvin vähäistä suhteessa työttömien nuorten määrään. Tämä liittyy pohdintaan siitä, tavoittavatko Ohjaamot riittävästi heikoimmassa asemassa olevia nuoria. Esille nostettiin myös työpajojen valmentajien mahdollisuus päivystää ajoittain Ohjaamon tiloissa ja siten tukea työpajatoimintaan ohjautumista:

Ohjaamosta meille päin ohjautuu heikosti nuoria ja tämä on tuotu myös heille esille. Tähän toivoisimme selkeää parannusta. Samoin toivoisimme enemmän yhteistyötä ja esim. päivystystä Ohjaamon tiloissa, jossa voisimme kertoa mm. palveluistamme nuorille. Nyt se ei ole onnistunut. Tätä hieman ihmettellemme, kun tiedämme, että jotkut muut voivat Ohjaamossa tehdä juuri näin. (työpajatoimija)

Ohjaamojen seutukunnallisuuden lisääminen – muiden palveluiden hyödyntäminen

Monet työpajatoimijat ja etsivät pitävät haasteellisena, etteivät Ohjaamot palvele nuoria seutukunnallisesti, ja tästä syystä kehyskuntien nuoret ovat jääneet ilman Ohjaamon palveluja. Osa vastaajista myös koki, että on epäselvää, mitkä Ohjaamojen palveluista on tarkoitettu Ohjaamo-kunnan nuorille, ja mitkä myös naapurikuntien ja lähiseutujen nuorille. Vastaajat toivovat, että Ohjaamot tarjoaisivat palveluitaan seutukunnallisesti, riippumatta nuoren kotikunnasta:

Ohjaamolta tuli selkeä viesti, että nykyinen rahoitus ei riitä kehyskunnille, vaikka käsittääkseni rahoitus on nimenomaan annettu myös kehyskuntia ajatellen. (työpajatoimija)

Toisaalta useat vastaajat toivat esille, että pitkien etäisyyksien ja huonojen liikenneyhteyksien vuoksi merkittävällä osalla nuorista ei ole mahdollisuutta päästä Ohjaamon palvelujen piiriin. Työpajatoimijat ja etsivät toivovatkin, että Ohjaamon työntekijät jalkautuisivat ja vierailisivat kehyskunnissa säännöllisesti, jotta niiden palvelut olisivat nykyistä laajemmin nuorten käytettävissä. Nuorten tapaamisen heidän kotikunnassaan nähden myös voivan madaltaa nuorten kynnystä asioida toisen kunnan Ohjaamossa. Jalkautumista kerrotaan paikoin tehdynkin, mutta sen koetaan jääneen satunnaiseksi. Etenkin etsivät kuljettavat nuoria Ohjaamoihin, mutta tämän ei tulisi vastaajien mukaan olla ainoa keino saavuttaa Ohjaamojen palvelut:

Enemmän moniammatillisen tiimin läsnäoloa pikkukuntiin. Nuoren ei ole aina mahdollista tulla Ohjaamoon huonojen liikenneyhteyksien takia. Kulkeminen sinne ei saisi riippua etsivän nuorisotyön resursseista tai aikatauluista. (etsivä työ)

Yhtenä mahdollisuutena Ohjaamojen palvelujen saavutettavuuden parantamiseen nousee esille pienten kuntien ja haja-asutusalueiden työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön tai muun nuorisotyön hyödyntäminen

Ohjaamo-toiminnan toteuttamisessa. Nämä palvelut ovat nuorten lähipalveluita, ja ohjaustyötä, monialaista yhteistyötä ja palveluohjausta tehdään niissä jo muutoinkin:

Ohjaamon toiminta sopisi hyvin työpajan yhteyteen. (työpajatoimija)

Lähin Ohjaamo on X-kaupungissa noin 60 km Y-kunnan palveluista. Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei Ohjaamon palveluita ole kuntamme asiakkaille saatavissa. Kunnan nuorisotoimen tuki- ja neuvontapalvelut on eräänlainen matalan kynnyksen Ohjaamo-palvelu, jossa nuoria tuetaan monialaisesti hyödyntäen myös videoneuvottelua esim. Kelan ja TE-toimiston kanssa. Y-kunnassa työskentelee tämän parissa nuorisoneuvoja ja etsivä nuorisotyöntekijä. Toiveena onkin, että Ohjaamo-palvelun mahdollisuuksia ja nimen käyttöä voisi tuoda jo olemassa oleviin kunnan palveluihin. (työpajatoimija)

Lopuksi – yhteinen kehittäminen tarpeisiin vastaavien palveluiden avaintekijänä

Kyselyn perusteella selvä enemmistö työpajatoimijoista toivoo yhteistyön tiivistyvän Ohjaamojen kanssa. Työpajojen rooli Ohjaamojen ”satelliitteina” näyttäyty tarkoitusmukaisena tapana tuottaa saavutettavia palveluita haja-asutusalueilla. Etsivät nuorisotyöntekijät näkevät toiminnassaan suhteessa Ohjaamoihin enemmän päällekkäisyyttä kuin työpajatoimijat. Osa etsivistä erityisesti pienemmissä kunnissa kokee, että heidän työpanostaan käytetään Ohjaamoissa liiankin vahvasti suhteessa heidän resursseihinsa. Toisaalta moni etsivistä katsoo tekevänsä yhteistä työtä ja olevansa osa Ohjaamo-toimintaa:

Olemme olleet alusta asti toiminnassa mukana, joten en näe etsivää nuorisotyötä "irrationaalina" toimijana. Olemme normaali osa Ohjaamon työyhteisöä ja työtä kehitetään aina tarpeen mukaan. (etsivä työ)

Etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan ja Ohjaamon tehtäviä ja rooleja on syytä tarkastella paikallisesti yhdessä, ja hakea sitä kautta alueellista palveluverkostoa ja nuoria parhaiten tukevat ratkaisut. Työnjaon selkiyttämiseksi tarvitaan yhteistä palvelutarpeiden ja palvelujen mahdollisten päällekkäisyyksien kartoitusta, yhteistyökäytäntöjen jäsentämistä myös sopimuksin sekä molemminpuolisia yhteistyötä tukevia verkosto- ja työryhmäjäsenyyksiä. Avaintekijäksi toimivien ratkaisujen löytämisessä ja eri toimijoiden vahvuuksien hyödyntämisessä jäsentyy yhteinen kehittäminen. Tämän nähdään tukevan palvelupolkujen eheyttä ja asiakkaiden etenemistä. Keskeiseksi nousee näkemys, että yhteistyön avulla on mahdollista tarjota nuorelle parhaiten hänen tarpeisiinsa vastaavaa palvelua:

Yhdessä tekeminen yhteisten asiakkaiden hyväksi, asiakkaat saavat tarvitsemansa avun, toimintakäytäntöjä on kehitetty asiakaslähtöisiksi. (työpajatoimija)

Todella rikasta ja antoisaa! Vaikea olisi kuvitella työskentelyä ilman toista. Tarvitsemme toinen toisiamme! (etsivä työ)

Tämän kartoittavan kyselyn perusteella keskeisiksi yhteisen kehittämisen teemoiksi nousevat:

- työpajatoiminnan ja erityisesti etsivän nuorisotyön työnjaon ja roolien selkiyttäminen suhteessa Ohjaamo-toimintaan,
- työpajoille ohjautumisen lisääminen,
- haasteellisessa elämäntilanteessa olevien ja runsaasti tukea tarvitsevien nuorten palveluiden lisääminen Ohjaamojen monialaisuutta vahvistamalla sekä
- Ohjaamo-palveluiden seutukunnallisuuden lisääminen esimerkiksi työpajatoimintaa hyödyntävän satelliittirakenteen avulla.